Normal svenska

Legitimering av språkliga normer i Språkrådets språkrådgivning

Normal svenska

Legitimering av språkliga normer i Språkrådets språkrådgivning

Författare: Gustav Westberg

FoU-rapport efter projektet ”Legitimering av Språkrådets rekommendationer”

© Institutet för språk och folkminnen, 2017

Permanentlänk: https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sprakochfolkminnen:diva-2468

Institutet för språk och folkminnen
Box 135
751 04 Uppsala
www.isof.se

Normal svenska

Legitimering av språkliga normer i Språkrådets språkrådgivning

Gustav Westberg

Utgiven av Institutet för språk och folkminnen, 2017

Innehåll

Inledning 5

Bakgrund 6

Gränsdragning genom legitimering 8

Materialurval 10

Passivt bruk som konform auktoritet 11

Legitimerande perceptioner 17

Etablerat bruk som auktoritet 23

Avslutande diskussion 26

Litteratur 29

Inledning

Vad är normal svenska? Varför ska vi använda svenskan på särskilda sätt? Vad ryms inom gränserna för normal och normenlig svenska? Detta är frågor som adresseras i denna rapport, som riktar intresset mot språkideologiska gränsdragningar och argumentation kring språkliga normer. Mer precist fokuserar rapporten hur gränsdragningar kring normal och normenlig svenska görs i en av den officiella språkvårdens mest inflytelserika kommunikationskanaler: Språkrådets rådgivningsverksamhet.

Språkrådet ingår i myndigheten Institutet för språk och folkminnen och är ”Sveriges officiella organ för språkvård och språkpolitik” med ansvar ”för språkvården i Sverige”.[1] På en högre nivå är Språkrådet en del av den svenska institutionella språkvården som tillsammans med andra aktörer – bland annat TNC, Svenska Akademien och mediernas språkvård – förhandlar och upprätthåller språkliga normer (jfr Wojahn 2015a, Lind Palicki 2015). Språkrådet utövar med andra ord statligt sanktionerad makt över svenska språket och dess användare (jfr Wojahn 2015a s. 57f) och fungerar som en *språkideologisk* praktik genom att dra *gränser* kring vilka språkliga uttryck som är normenliga och vilka som inte är det (Silverstein 1979, Cooper 1989, Teleman 2002, Karlander m.fl., 2017). Lind Palicki (2015 s. 128) preciserar att språkvård handlar ”om att kodifiera språkliga normer och värderingar, på samma sätt som när lagar stiftas och samhällets värderingar kodifieras”. Språkvård är alltså per definition språkideologisk, om man som Silverstein (1979 s. 193) definierar språkideologi som en uppsättning föreställningar om språk som artikuleras för att reglera uppfattningar om språklig struktur och språkanvändning.

Mot bakgrund av Språkrådets uppdrag och rapportens intresse för språkideologisk argumentation tar rapporten avstamp i följande frågeställningar (jfr van Leeuwen 2005 s. 53): hur utövar Språkrådet sin statligt sanktionerade makt i det vardagliga rådgivningsarbetet? Hur legitimeras metadiskursiva råd och gränsdragningar? Kan råden och regleringarna förändras?

[1] http://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/kontakt/sprakradet/om-sprakradet.html

Bakgrund

Språkrådets uppdrag bestäms av olika styrdokument, särskilt av instruktionen för Institutet för språk och folkminnen (*Svensk författningssamling* (2007 s. 1181). I Språkrådets uppdrag ingår att ”vara ett stöd för alla som ska använda språket eller har frågor om språk”.[2] Enligt instruktionen ska rådet ”ge råd och upplysningar i språkfrågor” och verka för att bland annat ”den offentliga förvaltningen” följer språklagen (2009 s. 600) och ”använder ett vårdat, enkelt och begripligt språk” (jfr *Språkrådets uttolkning av språklagen,* 2010).

Huvudsakligen har Språkrådet alltså i uppdrag att dra normerande gränser kring offentlig svenska, och detta uppdrag omsätts bland annat genom utgivning av skrifter såsom *Svenska skrivregler*, *Språkriktighetsboken* och *Jämställt språk*. Denna typ av skrifter har explicita språkideologiska ärenden och rymmer utförliga diskussioner och vetenskapligt förankrade överväganden. Det är emellertid inte denna typ av reflexiva språkideologi som denna rapporttar sig an (jfr t.ex. Wojahn 2015), utan i stället det rutiniserade och vardagliga gränsdragningsarbete som Språkrådet ägnar sig åt när de bistår allmänheten med råd och direktiv för användning av svenskan (jfr Wodak & Meyer 2016 s. 8 om officiell vs. rutiniserad ideologi). Denna rådgivning kommuniceras främst via telefon, mejl och Twitter, och varje år besvarar Språkrådet ca 10 000 språkfrågor från allmänheten. Därtill utgör *Frågelådan* en central del av rådgivningsverksamheten. Frågelådan ligger på Språkrådets webbplats och är en söktjänst där besökare kan ställa frågor till en databas innehållande svar på vanliga språkvårdsfrågor. I dessa rådgivningskanaler drar Språkrådet språkideologiska gränser genom att förorda och rekommendera vissa uttryckssätt och språkliga konstruktioner framför andra.

Den reglerande rådgivningen kan kortfattat beskrivas som en rutiniserad praktik med tydliga roller: i typfallet hör rådfrågare av sig för att få ett uttryckssätt rekommenderat framför ett annat. Språkrådgivarna innehar en expertposition och följer i sin rådgivning konventioner genom att bland annat luta sig mot normkällor som *Svenska skrivregler*, *Språkriktighetsboken*, *SAG,* Språkrådets frågelåda, samt givetvis individuell språkvetenskaplig erfarenhet. Den rutiniserade rådgivningen kännetecknas av korta och kommunikativt effektiva svar som ofta artikuleras på basis av standardsvar; inte sällan är svaren omtagningar av tidigare mejlsvar och poster ur frågelådan. Således finns det skäl att anta att det vetenskapligt reflekterade och övervägda gränsdragningsarbete som exempelvis artikuleras i *Språkriktighetsboken* och *Jämställt språk* skiljer sig åt från rådgivningens mer vardagliga gränsdragningsarbete. Ett rimligt antagande är vidare att rådgivningens kommunikativa syfte (att tillhandahålla koncisa svar och ge tydliga direktiv) i kombination med rådgivarnas språkvetenskapliga

[2] http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/sprakradgivning.html

erfarenhet och kompetens bidrar till att rådgivningens vardagliga gränsdragningsarbete fungerar som en nedsipprad och populariserad version av vetenskapliga argument och överväganden.

Enligt instruktionen (Svensk författningssamling 2007:1181, jfr Molde 1979) ska rådets rådgivning ske ”på vetenskaplig grund”. För att systematiskt överväga vilka kunskapsområden som brukar bli relevanta vid normering och reglering av språklig variation formulerar *Språkriktighetsboken* (2005 s. 23) normeringskriterier, som även fungerar vägledande för Språkrådets rådgivningsverksamhet. De kriterier som *Språkriktighetsboken* formulerar är:

1. Hur etablerat uttryckssättet är i bruket
2. Hur accepterat uttryckssättet är bland språkbrukarna
3. Hur accepterat uttrycksättet är bland normauktoriteter, till exempel språkvårdare och lärare.
4. Hur väl uttrycket stämmer med språksystemet i övrigt.
5. Hur väl uttrycket stämmer med den skriftspråkliga traditionen.
6. Hur väl uttrycket fungerar i sitt kommunikativa sammanhang.

I Språkriktighetsboken (2005 s. 32) understryks att den sjätte punkten ofta väger tyngre än de övriga; kommunikativ störningsfrihet och ändamålsenlighet framhävs som ett övergripande argument för gränsdragningar i fråga om vilka uttryckssätt som är att föredra. Såväl Bornhöft (2014), Wojahn (2015a kap. 7) som Lind Palicki (2015) noterar dock att språkvårdare tenderar att motivera råd och rekommendationer med vag hänvisning till hur accepterat eller etablerat ett uttryckssätt är i bruket och bland brukarna. Mot bakgrund av denna samlade iakttagelse väljer jag att i denna rapport fördjupa den empiriska förståelsen av hur bruk och språkbrukare åberopas för att *legitimera* (van Leeuwen, 2008, Westberg, 2016) det normerande gränsdragningsarbetet i den mejl- och Twitterbaserade rådgivningen. Westman (2001 [1985]) betonar att språkvård och språkrådgivning måste utgå från en språksyn, och rapporten diskuterar argumentationsmönster, språksyn och eventuella motstridigheter som reproduceras när gränserna för normal och normenlig svenska legitimeras med hänvisning till bruk och brukare.

Grunderna för språkvård har diskuterats kontinuerligt sedan slutet av 1800-talet, och redan 1885 framhöll Noreen just ändamålsenlighet som vägledande språkvårdsprincip. Under senare tid har svensk språkvårds premisser bland annat diskuterats av Westman (2001[1969–1999]), Teleman (2003), Norén (2004), Josephson (2004) och i *Språkvård och språkpolitik* (2010). Wojahns avhandling (2015) har vitaliserat ett normkritiskt samtal om premisserna för offentlig språkrådgivning; Josephson (2015) och Bylin m.fl. (2015) går i debatt med Wojahn (2015b) angående resultat och argument i hans avhandling. Därutöver diskuterar bland andra Lind Palicki & Nord

(2014), Lind Palicki (2015) och Bornhöft (2014) grunderna för i institutionell språkvård och språkrådgivning.

I nästa avsnitt redovisas rapportens teoretiska utgångspunkter, där jag med hjälp av jag med socialsemiotiska och diskursanalytiska begrepp preciserar analysens frågeställningar och tillvägagångssätt. Därpå presenteras det material som ligger till grund för analysen, varpå undersökningens resultat redovisas. Avslutningsvis diskuteras generella mönster beträffande hur bruk och brukare anförs i legitimerande syfte i språkrådgivningen.

Gränsdragning genom legitimering

Som ovan noterats är språkrådgivningen en språkideologisk praktik i bemärkelsen att den artikulerar gränser för svenskan. Språkrådgivningen faller inom ramarna för vad Cooper (1989) har kallat korpusspråkvård genom att i första hand kodifiera normer kring former och uttryckssätt på lexikogrammatisk nivå. Teleman (1979, 1991) talar om tre typer av normer och normföreställningar: kodifierade normföreställningar, det vill säga institutionaliserade normer i grammatikor och ordlistor etc., upplevda normföreställningar, det vill säga språkbrukares intuitioner om vad som är (in)korrekt, samt faktiska normer, det vill säga regelbundenheter i det faktiska språkbruket. Språkrådets rådgivningsarbete förhandlar institutionella normer, och i den konkreta analysen intresserar jag mig för hur såväl upplevda normer som faktiska normer åberopas i argumentationen kring de institutionella normerna.

Teleman (2002, jfr Lind Palicki 2015) beskriver språkvård som en på samma gång deskriptiv och preskriptiv praktik, och Westman (2001 [1985] s. 8) konstaterar att språkvård dels ”måste värdera”, dels ”kräver en språksyn”. Med inspiration från såväl Coupland & Jaworski (2004 s. 36) som van Leeuwen (2005 s. 47) går språkrådgivningens ideologiska arbete att förstå som en praktik som *reglerar* vad som är korrekt, normalt, lämpligt, välformulerat och tillåtet etc. Coupland & Jaworski understryker att reglering och styrning av vad som är korrekt, normalt, etc. alltid är ideologisk, det vill säga ”*part of specific socio-cultural frames, with particular histories, tied in to particular power struggles and patterns of dominance*” (2004 s. 37, jfr Cooper 1989, Vikør 1994, Lind Palicki 2015). van Leeuwen betonar att det krävs makt för att påverka och förändra regleringar, ”*whether it is the power of governments […], the symbolic power of influential language users […] or the more limited influence of ‘opinion leaders’ in groups of friends*”. Regleringar är alltså inte ”*objectively there, as a kind of natural law*” (van Leeuwen, 2005 s. 53) utan förhandlas, upprätthålls och traderas metadiskursivt.

För att fånga hur språkrådgivningen förhandlar råd och regleringar väljer jag att analysera hur rådgivningen besvarar frågor om *varför* svenskan ska använda på särskilda. Svaret på sådana frågor fungerar nämligen som *legitimeringar* (van Leeuwen

2008, Gustafsson 2009, Westberg 2016) som drar språkideologiska gränser genom att ange varför vissa uttryckssätt är normenliga och andra inte är det. Analysen tar således sikte på hur frågan ”Varför ska vi använda svenska språket på detta sätt?” besvaras med hänvisning till bruket och brukare. Som metodisk utgångspunkt för att undersöka detta används de huvudtyper av legitimerande strategier som van Leeuwen (2008; jfr Westberg 2016) särskiljer:

- *Auktoritetslegitimering*, som legitimerar med hänvisning till auktoritet hos t.ex. experter, förebilder, sedvanor och konformiteter eller institutionella överenskommelser såsom regler, riktlinjer och principer.
- *Moralisk legitimering*, som legitimerar genom hänvisning till värdesystem och positivt laddade diskurser, vilket bl.a. kan ske genom att något evalueras som ”normalt” eller ”naturligt”. Strategin kan ta formen av jämförelser, där något legitimeras genom att jämföras med en annan moraliskt uppskattat praktik.
- *Rationalisering*, som legitimerar genom att representera något som förnuftigt motiverad. Detta kan dels ske genom att något tillskrivs ändamålsorienterade syften, dels genom diskursiva sanningskonstruktioner eller axiom som representerar något som naturgivet.
- *Mytopoesis*, som legitimerar med moraliska berättelser där en protagonist belönas för att ha deltagit i en praktik i behov av legitimering, alternativt bestraffas för att avvikit från en sådan praktik

I anslutning till resultatredovisningen introduceras olika undertyper av legitimerande strategier för att i detalj fånga hur språkrådgivningen reglerar gränserna för normenlig svenska (se Westberg 2016 s. 199 för en översikt av huvudstrategierna med undertyper). I analysen fokuserar jag på *styrningsmönster* (jfr ovan om ”*patterns of dominance*”) i fråga om hur och med vilka strategier som bruk och brukare åberopas i rådgivningen. I förlängningen strävar analysen efter att synliggöra vilken (eller vilka) språksyn(er) som reproduceras när språkliga normer regleras och kodifieras med hänvisning till bruk och brukare. Därtill har analysen det kritiska syftet att synliggöra eventuella konflikter och motstridigheter (jfr Seiler Brylla m.fl. 2018) som uppstår när bruket och brukarna anförs i legitimerande syfte. Detta syfte relaterar delvis frågan om huruvida de råd och regleringar som rådgivningen artikulerar kan förändras. Med analysen vill jag nämligen diskutera huruvida språkrådgivningens legitimerande logik öppnar upp för och bjuder in till förändring av regleringar och till möjlighet att förflytta gränserna normenlig svenska.

Materialurval

Som tidigare påpekats besvarar Språkrådet ca 10 000 språkfrågor om året, och analysen bygger på mejl- och Twitterbaserad språkrådgivning. Som ett första steg i materialurvalet har jag utgått från 2016 års vardagliga rådgivningsarbete.

I min analys låter jag inte intresset styras av specifika typer av språkvårdsfrågor eller språkliga rekommendationer, utan för hur språkvårdarna åberopar bruk och brukare för att legitimera råd och rekommendationer av olika slag. Detta angreppssätt skiljer sig delvis från tidigare studier som fokuserat på mer eller mindre uppenbart ideologiskt laddade ämnen: Wojahn (2015a) analyserar språkvård och språkaktivism kring könspolitiska benämningspraktiker. Lind Palicki (2015) analyserar den språkvårdsinterna debatten kring etableringen av ordet *samkönad*, medan Bylin (2017) undersöker attityder om språk och kön i mejl på temat *a*- och *e*-böjning som skickats till Språkrådets språkrådgivning. Bornhöft (2014) ägnar ett särskilt intresse för rådgivning kring teman som språk och kön och språkattityder.

För att få ett representativt urval har jag valt ut en veckas rådgivning per kvartal (8–14 februari, 2–8 maj, 8–14 augusti, 7–13 november).[3] På grund av tekniska begränsningar har jag endast Twitterdata för perioderna 8–14 augusti och 7–13 november.[4]

I materialurvalet har frågor som inte bemöts med ett konkret språkråd uteslutits. Det handlar bland annat om frågor om när nästa upplaga av *Svenska skrivregler* ges ut och frågor om engelska. Jag har även uteslutit ärenden där frågeställare främst uttrycker en åsikt som hen vill ha bekräftad av en språkvårdare. Även frågor av etymologiskt slag har uteslutits, eftersom svaren på sådana frågor sällan har en normerande funktion. Utifrån dessa kriterier har ca 250 rådgivningar excerperats där bruk och brukare anförs i legitimerande syfte, vilka alltså ligger till grund för analysen och de resultat som presenteras i det följande.

Resultatpresentationen är indelad i tre avsnitt som uppmärksammar framträdande och relaterade styrningsmönster i fråga om hur bruk och brukare anförs i legitimerande syfte. Av utrymmesskäl är det inte möjligt att redovisa samtliga belägg som ligger till grund för analysen, och ett kvalitativt urval har därför gjorts för att illustrera det gränsdragningsarbete som uträttas när bruk och brukare anförs i legitimerande syfte.

[3] Språkrådet har givit mig tillgång till den mejlkorg som används för den mejlbaserade språkrådgivningen.
[4] Jag har även observerat och deltagit i telefon- och twitterbaserad språkrådgivning under två förmiddagar i januari 2017. Observationerna som gjordes vid dessa tillfällen ligger inte till grund för denna analys, utan användes främst för att få en inblick i den språkrådgivande verksamheten och språk.

Passivt bruk som konform auktoritet

Ett generellt styrningsmönster i den mejl- och Twitterbaserade rådgivningen är att bruk och brukare åberopas genom användning av olika typer av auktoritetslegitimering. Inte sällan realiseras sådana strategier med passiva verbprocesser som refererar till handlande i den fysiska världen, men utan explicit aktör, till exempel *böjs*. De två verb som används mest flitigt för att referera till språkbruk är *skrivs* och *används*.

I typfallet sker sådana hänvisningar när rådgivarna drar normerande gränser i form- och stavningsrelaterade frågor av typen 'ska jag skriva x eller y?'. Det inledande exemplet utgör svaret på en tweet som undrar "Data som plural?".[5]

1. Data är ursprungligen en pluralform, **böjs** då inte i best. f. **Används** också som singularform med best. f. "datan".

I exemplet implicerar passiverna "böjs" och "används" någon som 'böjer' och 'använder' "data", det vill säga brukare. Samtidigt exkluderas dessa i svaret och i stället är det ett aktörslöst och konformt 'bruk' som anförs. Samma typ av strategi används ofta för att besvara frågor om ett specifikt ord bör stavas med stor eller liten begynnelsebokstav, vilket illustreras med följande mejlrådgivning:

2. FRÅGA: Undrar om försäkringskassan ska skrivas med versal eller gemen när ordet förekommer inne i text.

   SVAR: Det ska skrivas med versal. Benämningar på centrala myndigheter som är verksamma i hela landet **skrivs** med versal.

I det språkrådgivande svaret artikuleras inledningsvis ett förpliktigande påstående ("ska skrivas") som efterföljs av passiven "skrivs". Dessa två inledande exempel illustrerar hur passiver används i rådgivningen, passiver som pekar ut ett generiskt och allmänt (SAG 4 s. 381) och därmed *konformt* beteende. Även Engdahl (2001) noterar hur passiver kan användas för att formulera (särskilt språkliga) regleringar och exemplifierar med "I bisatser placeras *inte* framför det finita verbet".

Användandet av passiver aktualiserar vad van Leeuwen (2008, Westberg 2016) kallar konformitetsauktoritet. Det är en strategi som legitimerar med hänvisning till hur 'alla andra/de flesta gör/tänker/tycker'. Strategin upprättar alltså en gräns för det normenliga med hänvisningar till hur 'alla/ de flesta använder svenskan'. Konformitet realiseras typiskt med majoritetspronomen och generiska pronomen (*man*, *de flesta*, *många*, *alla* etc.) i materiella eller mentala processer, till exempel *de flesta skriver x*,

[5] Twitters teckenbegränsning till 140 tecken afforderar (Ledin & Machin 2017) givetvis 'komprimerad' kommunikation, bl.a. i form av passiver. Analysen visar dock att passiver används genomgående även i mejlrådgivningen.

många upplever y som låg stil. Det refererade handlandet eller tyckandet legitimeras på så vis med hänvisning till aktörens eller upplevarens konforma status. På ett liknande sätt kan strategin realiseras med uttryck som *det är vanligt att x:a* (Westberg 2016 s. 201f).

I (1)–(2) utelämnar emellertid passiverna de som *skriver*, *böjer* och *använder*, det vill säga de konforma brukarna. Dessa går dock att synliggöra genom att formulera aktiva parafrasexempel med explicitgjorda aktörer (jfr Holmberg & Karlsson 2006 s. 163). Att passiverna implicerar konforma aktörer går att härleda ur passivformens potential att realisera generiskt och allmänt beteende och handlande: för (2) är ”skriver man med versal” ett motiverat parafrasexempel. En mer partikulär aktör låter sig inte härledas här, och pronomenet *man* pekar på ett vagt sätt ut en generisk urvalsmängd (SAG 2 s. 394) och ger därmed uttryck för betydelsen ’att skriva med versal är något man, det vill säga alla/de flesta, språkbrukare, gör’. För exempel (1) går liknande parafrasexempel att formulera: ”man böjer inte plural i bestämd form” och ”man använder singularform med bestämd form”. Samtidigt är denna konformitet alltså exkluderad (van Leeuwen 2008 s. 29ff), vilket bidrar till att bruket snarare än brukare åberopas som auktoritet och tillskrivs status som gränsmarkör för det normenliga.

Passiverna är dock polysema och förutom att realisera generisk deskription, rymmer de ett slags preskriptiv och instruerande betydelsepotential som anger hur något ska göras (jfr Ledin 2000 s. 76f.). Denna ambiguitet låter sig inte separeras, och fortsättningsvis väljer jag att i första hand uppmärksamma passivernas deskriptiva betydelsepotential, som just fungerar konformitetsauktoritärt.

Även nästa exempel kretsar kring val mellan gemen och versal. Frågan handlar om huruvida maträtter innehållande egennamn ska stavas med versal. Rådet legitimeras med hänvisning till konformitet genom passiv (”skrivs”), en auktoritet som understryks med det efterföljande satsadverbialet ”i regel”. I svaret citeras även *Svenska skrivregler*, där ”skrivs” realiserar generisk och passiv brukskonformitet.

> (1) Flerordiga uttryck där egennamnet står ensamt skrivs i regel med stor bokstav på namnet: *korv Stroganoff*, *biff Rydberg*. Det avgörande är huruvida namnledet har kvar sin karaktär av egennamn, och det kan man förstås ofta diskutera – t.ex. om kopplingen till den ryske greven Stroganov är tydligare i maträtten än den till stadsdelen Manhattan i drinknamnet. Så här skriver vi i Svenska skrivregler (2008):
>
> 8.18.1 Sort- och typbeteckningar bildade av namn. Sort- och typbeteckningar skrivs med liten bokstav även om beteckningen härrör från ett egennamn eller är sammansatt med ett egennamn: vichyvatten, falukorv etc.[…]

I exemplet legitimeras rekommendationen alltså med hänvisning till hur det ”skrivs i regel”, det vill säga till hur det ofta används. Uttrycket *i regel* realiserar hög grad av vanlighet på samma sätt som *vanligtvis* gör (jfr Westberg 2016 s. 201). Här åberopas alltså ett konformt bruk i legitimerande syfte, samtidigt som den konforma deltagaren utelämnas genom passiv. Iakttagelsen ansluter på så vis till det indikerade mönstret

om hur språkbruket snarare än språkbrukarna tillskrivs normstatus och anges som gränslinje för det normenliga.

I exemplets avslutning fungerar hänvisningen till ”Svenska skrivregler” som en opersonlig auktoritetslegitimering. Opersonliga auktoriteter syftar på etablerade överenskommelser (t.ex. regler och lagar) som praktikdeltagare (i detta fall språkbrukare) förväntas följa (Westberg 2016 s. 204). I citatet – det vill säga själva regeln– realiserar ”skrivs” konformitet genom att ange hur ’alla/man använder svenska och skriver sort- och typbeteckningar’. Den opersonliga regel som citeras artikuleras alltså som en konformitet; exemplet åskådliggör hur språkrådgivningen kodifierar en norm genom att artikulera en regel med hänvisning till konformt bruk. Uttryckt annorlunda upprättar rådgivningen en gräns kring det som ’bör’ med legitimerande hänvisning till det som ’är’.

I ett annat mejl där frågeställaren undrar om väderstreck skrivs med liten eller stor bokstav utifrån exemplen ”västerlandet” och ”osmanska riket” aktualiseras ett liknande styrningsmönster. I svaret hänvisar språkrådgivaren till och citerar ”Svenska skrivregler”. I det citerade svaret anges bland annat att ”Väderstrecksbeteckningar **skrivs normalt** med liten bokstav”. Det anförda rådet legitimeras alltså med hänvisning till konformt bruk (”skrivs”), och det tvetydiga satsadverbialet ”normalt” evaluerar det konforma bruket positivt och anger samtidigt att det är högfrekvent. Evalueringen implicerar att det finns ’onormala’ och ’ovanliga’ sätt att skriva väderbeteckningar och att dessa sätt inte är det som ”skrivs” konformt. Språkrådgivningen artikulerar på så vis en reglerande gräns genom att föra samman konformitet med moraliserande normalitet; det som ’är’, är det ”normala” och således det som ’bör vara’. Det språkbruk som befinner sig på gränsens utsida impliceras på så vis som onormalt och ovanligt.

Att upprätta gränser genom legitimerande hänvisning till det normala är ett återkommande styrningsmönster. Detta illustreras med (4) där råd för användning av paragraftecken artikuleras. Rådet legitimeras med hänvisning till och citat ur ”Myndigheternas skrivregler”, som alltså fungerar som en opersonlig auktoritet på samma sätt som i (3). I citatet upprättas en normerande gräns med hänvisning till passiv brukskonformitet (”används”) såväl som till ”normalt” skriftbruk, men också genom användning av det generiska pronomenet *man*:

> (2) Paragraftecken används i stadgar, protokoll och liknande. Man skriver då normalt *§ 3*, särskilt när den följden är det naturliga utläsningssättet (”paragraf tre”). Omvänd ordning, *3 §* (utläses ”tredje paragrafen”), används i lagtext och juridisk text och vid källhänvisningar till sådana texter (◃ 14.4.2). Paragraftecken används bara tillsammans med siffror; i övrigt skriver man ut ordet *paragraf*: *sistnämnda paragraf*, inte *sistnämnda §*. Man sätter fast mellanslag mellan siffror och paragraftecken.

Återigen artikuleras alltså ”skrivregler” genom att normalitet länkas samman med konformitet. Denna sammanlänkning fungerar som en gränsdragning som anger vad som ryms inom det normenliga, samtidigt som gränsdragningen indikerar ett slags konstituerande utsida: den språkanvändning som befinner sig om fel sida på gränsen impliceras återigen som ’onormal’ och icke-konform. I citatet från *Myndigheternas skrivregler* realiseras även konformitet ömsom med passiver, ömsom med aktiva processer med *man* som aktör. Denna växling av realiseringsformer stödjer ovanstående analys av *man* som implicerad aktör i passiva processer.

I ett annat mejl undrar en frågeställare som arbetar på ”Familjerätt sydost i Stockholms stad” hur ”namnet på vår enhet ska skrivas på ett korrekt sätt.” I språkrådgivarens svar åberopas konformt bruk för att artikulera de regelliknande auktoriteterna ”Den generella principen” och ”grundregeln”:

> (3) Ordet *sydost* skrivs med litet *s*, eftersom det inte är ett namn i sig. Huruvida hela benämningen *F/familjerätt sydost* är att betrakta som ett namn är dock inte givet; det beror bl.a. på enhetens roll i organisationen.
>
> Den generella principen är att benämningar på avdelningar och enheter inom ett organ skrivs vanligtvis [sic] med liten bokstav. Detta talar för skrivsättet *familjerätt sydost*. Men om enheten utgör en mycket självständig del i organisationen kan det vara naturligt att se enhetens benämning som ett namn, inte minst internt. Det kan gälla marknadsföringssammanhang, vid adressering, på brevpapper etc. Skrivsättet *Familjerätt sydost* är t.ex. rimligt när det står på en egen rad, så som i din mejlsignatur. Sammanfattningsvis finns det inget givet rätt eller fel svar på din fråga, men grundregeln är att enhetsnamn likt ert skrivs med liten bokstav; det skrivsättet torde vara att föredra i de flesta sammanhang.

I svarets första stycke åberopas konformitet (”skrivs”) för att legitimera rådet att skriva *sydost* med litet *s*. I det andra stycket hänvisar språkrådgivaren till ”Den generella principen”, det vill säga en opersonlig auktoritet. Som tidigare påpekats legitimerar opersonliga auktoriteter med hänvisning till mellanmänskliga och institutionaliserade överenskommelser som praktikdeltagare är förväntade att efterfölja (Westberg 2016 s. 204). I (5) identifieras ”Den generella principen” som det som ”skrivs vanligtvis”. Med andra ord identifierar språkrådgivaren ett generiskt bruk (av gemener vid benämning av avdelningar och enheter) som ”generell princip,”, det vill säga som en opersonlig och regelliknande auktoritet.

Till skillnad från (3) och (4) hänvisar inte språkrådgivaren till en redan institutionaliserad regel, utan konstruerar regeln i sitt rådgivande svar. Exemplet illustrerar på så vis ett styrningsmönster som handlar om hur språkrådgivarna kodifierar brukskonformt språk som opersonliga och regelliknande auktoriteter. I rådgivningen konstitueras regler och generella principer av det som urskiljs som konformt bruk. Vice versa konstituerar en diskurs om konformt bruk de principer och regler som språkrådgivarna åberopar för att markera en gräns för vad som är korrekt och normal svenska (jfr Coupland & Jaworski 2004 s. 37).

Att konformt bruk används som underlag för att artikulera opersonliga auktoriteter framgår även i slutet av (5), där en bruksförankrad rekommendation (”skrivs”) legitimeras som en ”grundregel”. På ett implicit plan öppnar denna och tidigare iakttagelser för en slutsats om att språkbrukare skapar principer och grundregler med sitt bruk: det är ’de mångas språk’ som bildar gräns för det normenliga och legitima språket. Denna legitimerande logik implicerar vidare att om brukarna exempelvis skulle börja stava avdelningar och enheter med stor bokstav, det vill säga om det konforma bruket skulle ändras, så skulle även gränsen för det normenliga förskjutas. Men – och detta sätter fingret på en motsägelsefull logik inom språkrådgivningen – genom att legitimeringarna fogar in de rådfrågande språkbrukarna in i konformitetens och normalitetens led, begränsar språkrådgivningen brukarnas utrymme att etablera nya gränsdragningar. Iakttagelserna i detta avsnitt bygger huvudsakligen på skriv-regelfrågor, och analysen indikerar att brukare tillerkänns marginellt maktutrymme och påverkansmandat över svenska språket. Svaret på frågan om regleringar (främst gällande stavning) kan förändras tycks således vara ”nej”.

Även nästa exempel illustrerar hur en opersonlig auktoritet artikuleras med hänvisning till konformt bruk. Exempel (6) är hämtat från en mejlrådgivning där en läkarsekreterare undrar hur hen ska stava olika sjukdomar. I sitt svar åberopar språkrådgivaren först den opersonliga auktoriteten ”Huvudregeln” som identifierar hur sjukdomar ”skrivs”. Liksom i (5) anges det bruk som ’är’ som en opersonlig regel och gränsmarkör för det bruk som ’bör’.

(4) Huvudregeln är att beteckningar för sjukdomar skrivs med liten begynnelsebokstav. Så skrivs *whiplashskada*, i ett ord och med liten begynnelsebokstav. Ett alternativ är att använda det svenska ordet *pisksnärtsskada*, med samma betydelse.

Så här skriver vi om sjukdomsbeteckningar i Frågelådan på vår webbplats (www.språkochfolkminnen.se/frågelådan):

Fråga: Skriver man namn på sjukdomar med stor eller liten bokstav?

Svar: Beteckningar för sjukdomar skrivs normalt med liten begynnelsebokstav, även om de härrör från latinska artbeteckningar: *cancer*, *röda hund*, *mässling*, *botulism* och *tuberkulos*. Men om det ingår ett egennamn i beteckningen används ofta stor bokstav: *Alzheimers sjukdom*, *Parkinsons sjukdom*.

I sitt svar hänvisar språkrådgivaren även till och citerar *Frågelådan*, där ”skrivs normalt” och ”används ofta” uttrycker brukskonformitet och moralisk legitimering. Satsadverbialet ”normalt” associerar den konformitetsgrundade regeln med evaluerande normalitet. Denna normalitet implicerar även att det bruk som inte låter sig identifieras som en regel är ’onormalt’. Avslutningsvis legitimeras bruk av stor bokstav för sjukdomar innehållande egennamn med hänvisning konformitet (”används ofta”).

Detta resultatavsnitt har visat hur språkrådgivningen legitimerar olika uttryckssätt med hänvisning till konformt språkbruk, primärt genom bruk av passiver. Avsnittet har även visat hur det som särskiljs som konformt tenderar att kodifieras som bruksautonoma regler och principer. I rådgivningen tenderar även det som identifieras som konformt att länkas samman med en värderande diskurs om normalitet – en diskurs som implicerar en 'onormal' och således illegitim utsida. Som påpekats tidigare är *normal* polysemt och rymmer även betydelsemöjligheten 'statistiskt vanlig', vilket öppnar upp en läsning av utsidan som både onormal och ovanlig.

En möjlig slutsats utifrån dessa iakttagelser vore att Språkrådet erkänner brukarna mandat att genom sitt bruk skapa regler och gränser för språkanvändning, men i rådgivningens rättfärdigande logik och styrningsmönster inskränks snarare detta mandat. När konform och normal språkanvändning rekontextualiseras som opersonliga auktoriteter, kodifieras nämligen konformt bruk till ett bruksexternt svar på frågan om varför svenska ska användas på ett särskilt sätt. Att brott mot konformt beteende dessutom impliceras som 'onormala' beteenden begränsar och delegitimerar även brukarnas utrymme att forma, förändra och gå emot det som associeras som konformt och reglerat av regler och principer.

I förlängningen bidrar detta till att bruket frikopplas från inflytande från dess brukare; 'bruket' framstår som ett slutet kärl som de icke-konforma, onormala och ovanliga brukarna ska anpassa sig efter, men inte påverka. Genom att konformt bruk kodifieras som opersonliga auktoriteter och genom att bruk snarare än brukare åberopas som konformitet impliceras att brukarna inte har möjlighet att dra normerande gränser för vad som är normalt och normenligt. Språkrådgivningens styrningsmönster avskriver på så vis språkbrukarna makt att påverka det bruk som deras språkanvändning konstituerar.

På ett jämförbart vis kommer Wojahn (2015a) till slutsatsen att språkvårdens rekommendationer utgår från en avspeglande språksyn, och att ”språklig och icke-språklig verklighet” i språkrådgivningens resonemang uppfattas ”som två skilda entiteter, där språket alltid släpar efter utvecklingen i den icke-språkliga världen” (2015a s. 225). Wojahn underbygger sin slutsats med hänvisning till Telemans iakttagelse av att den svenska språkvården har varit och är inriktad på att försvara ”det stadgade skriftspråket” (2003 s. 249) och ”i de allra flesta fall motsatt sig en förändring av de existerande språkliga normerna” (Wojahn 2015a s. 227f). Dessa slutsatser finner även stöd i mina iakttagelser av hur brukarna och bruket representeras som två skilda entiteter (bruket reglerar brukarna). Kodifieringen av konformt och normalt bruk som regler och principer motsätter sig att det konforma bruket kan/bör/ska förändras. Analogin med Wojahns slutsats handlar således om att det språk som regleras genom språkrådgivningen syftar till att återspegla det språk som 'är', medan språkbrukarna inte tillerkänns utrymme att konstruera nya normer. Den

språksyn som reproduceras när bruket och brukarna anförs i legitimerande framstår alltså som konserverande.

Detta resultat måste förstås i ljuset av språkrådgivningens kommunikativa syfte samt vilka typer av frågor som ställs: frågeställare hör av sig till rådgivningen för att anpassa sitt språk till det ’korrekta’ och ’statistiskt normala’, annars hade de inte kontaktat språkrådgivningen. Frågeställarna strävar med andra ord efter att bli en del av en konform gemenskap, att inte göra ´fel´ och att undvika friktion, snarare än att utmana eller skapa nya normer. På så vis måste den konserverande språksynen samtidigt ses som funktionell. Om Rådfrågarna har i regel störningsfrihet och ändamålsenlighet som mål för den kommunikation som frågorna handlar om, och det blir då motiverat för språkrådgivningen att tillerkänna konformt språk normstatus, eftersom ett brott mot det konforma oftast innebär friktion och störning.

Legitimerande perceptioner

Medan det förra avsnittet uppmärksammade hur språkrådgivningen drar en gräns mellan korrekt och normenligt språk med hänvisning till konformitet, normalitet och opersonliga regler, fokuserar detta avsnitt på hur brukares perceptioner åberopas i legitimerande syfte. Språkrådgivningen tenderar nämligen att legitimera språkliga uttryck med hänvisning till hur de ”uppfattas”, ”betraktas” eller ”anses” enligt mönstret ’x uppfattas som korrekt’. Även här fyller alltså bruket av passiver en central funktion, och passiverna utelämnar i typfallet en vag konformitet som upplevare till perceptionerna. Användningen av passiva perceptionsverb kombineras ofta med hänvisningar till opersonliga auktoriteter i form av regler såväl som till moraliska legitimeringar i form av värderingar.

En analys av de passiva perceptionerna ger en fingervisning om vilken konformitet som tillerkänns normstatus och därmed även utifrån vilket perspektiv som gränsdragningar för normal och normenlig svenska görs. För att få syn på denna konformitet blir det återigen nödvändigt att formulera parafrasexempel med aktiva verbprocesser och synliggjorda deltagare. På så vis går det nämligen att härleda vem som *uppfattar*, *betraktar* och *anser* att vissa uttryckssätt är normenliga och önskvärda, medan andra inte är det. Resultaten i detta avsnitt hänger på så vis ihop med föregående resultatavsnitt. Detta avsnitt belyser dock hur användning av delvis andra legitimeringsstrategier och styrningsmönster används för att artikulera regler med hänvisning till bruk och brukare.

I rådgivningen aktualiseras legitimerande perceptioner ofta för att legitimera formrelaterade råd. Detta illustreras med (7), som utgör ett svar på en mejlfråga som handlar om particip-*s*, och där ”anses” fyller en perceptionsevaluerande funktion.

(5) Verbens *s*-form är inte felaktig, men anses ha ett lägre stilvärde än den *s*-lösa. Så här skriver vi i Frågelådan på vår webbplats (www.språkochfolkminnen.se/frågelådan):

I svarets inledning realiserar ”inte felaktig” opersonlig auktoritet. I de mest uppenbara fallen realiseras opersonlig auktoritet med hänvisning till *regler* och *lagar* (se (3), (5) och (6)) men strategin kan även realiseras med besläktade uttryck som *nödvändig* och *obligatorisk* (van Leeuwen 2008 s.108). I det aktuella exemplet fungerar ”inte felaktig” som ett sådant uttryck: för att något ska kunna beskrivas som felaktigt eller korrekt krävs institutionaliserade överenskommelser som praktikdeltagare förväntas följa.

Efter den opersonliga auktoriteten åberopas en passiv perception: verb med *-s* ”anses ha ett lägre stilvärde än den *s*-lösa”. Vem som står bakom denna stilvärdering låter sig inte utläsas här, men svaret avslutas med följande citat från *Frågelådan*:

(6) ”Han kom springandes”. Är det korrekt? Bör det inte vara *springande*?

Svar: Det är en stilfråga. I vanlig sakprosa har man oftast *springande, gående, sittande* o.s.v. I lite ledigare stil kan man använda *springandes, gåendes, sittandes.* Det heter förstås alltid *färdandes, låtsandes, minnandes,* eftersom dessa verbs grundform slutar på -s: *färdas, låtsas, minnas*.

I svaret från *Frågelådan* definieras particip-*s* som en ”stilfråga”, och i svarets andra grafiska mening aktualiseras en konform auktoritet. Ett konformt ”man” representeras som förstadeltagare i verbprocessen ”har”, som här realiserar betydelsen ’använder’. Även satsadverbialet ”oftast” till att realisera konformitet, samtidigt som detta konforma bruk anges gälla för ”vanlig sakprosa”. Detta stilistiskt konforma och vanliga bruk kontrasteras därefter med ”lite ledigare stil”, som alltså impliceras som ’ovanlig’ och mindre konform. På så vis går det att härleda av vem particip-*s* ”anses ha ett lägre stilvärde än den *s*-lösa”, och vems värdering som ligger bakom artikuleringen av den opersonliga auktoriteten. Mellan raderna låter nämligen språkrådgivaren en vag och konform sakprosa företräda värderingen. I förlängningen blir det även motiverat att läsa in samma ’vanliga sakprosa’ som källa till den regelliknande legitimeringen ”inte felaktig” i (7). Uttryckt annorlunda tillskrivs ”vanlig sakprosa” rollen som gränsvakt för det normenliga.

Samma styrningsmönster illustreras med (9). Frågan handlar om hur *-a* och *-e* ändelser bör användas. I svaret hänvisar språkrådgivaren bland annat till hur dessa former ”Idag uppfattas”.

(7) Ja, det stämmer att det fortfarande är vanligast med e-böjning om adjektivet står självständigt utan efterföljande huvudord: ”den vuxne”, ”den enskilde”, ”den misstänkte”. Idag uppfattas dock ofta a-formen som mindre könad och det är inte fel att använda den.

I svarets inledning legitimeras användning av *e*-avledda adjektiv utan efterföljande huvudord med hänvisning till konformitet (”det är fortfarande *vanligast*”). I den efterföljande meningen kompletteras denna legitimering med en konform perception (”uppfattas ofta”) för att legitimera *a*-avledda adjektiv som könsneutralt alternativ. Satsadverbialet ”Idag” betonar att det handlar om samtidens konformitet (Westberg 2016 s. 203). Mot bakgrund av den åberopade konforma och samtidsbestämda perceptionen artikuleras avslutningsvis en opersonlig auktoritet (”det är **inte fel** att använda den”). Återigen ser vi alltså hur en normerande gränsdragning förankras i konform perception enligt logiken ’gränsen för det korrekta bestäms av det som de flesta gör och tycker’.

Redan dessa två inledande exempel illustrerar ett tydligt resultat: språkrådgivare tenderar att inta en diskursivt neutral position genom att lägga värderingar i munnen på en diffust avgränsad och ’vanlig’ språkbrukarkonformitet. Detta styrningsmönster framträder även när språkrådgivare besvarar käpphäst-frågan ”heter det än jag eller än mig?”. I (10) åberopas en vag konformitet genom passiven ”anses”, och denna konformitet normerar båda uttryckssätten som ”korrekta”. En gräns dras alltså med hänvisning till en opersonlig auktoritet, som underbyggs genom hänvisning till en samtidskonform perception, det vill säga på ett liknande sätt som i (9). När frågan om *än mig/jag* besvaras på Twitter ser det ut på ett snarlikt sätt: ”Idag betraktas båda som korrekta, tidigare ansågs bara ’äldre än jag’ acceptabel.” I det aktuella mejlsvaret underbyggs argumentationen även med en hänvisning till *Frågelådan*:

(8) I dag anses båda varianterna vara korrekta. Så här skriver vi i Frågelådan på vår webbplats (www.språkochfolkminnen.se/frågelådan):

> Svar: Båda uttryckssätten är korrekta.
> Båda uttryckssätten har stor spridning, och de kan motiveras med olika grammatiska analyser. Uttryckssättet med subjektsform (*jag*) efter *än* kan motiveras med att det som står efter *än* kan ses som en satsförkortning; ”han är större än jag” uppfattas då som ett kortare sätt att säga "han är större än vad jag är". Uttryckssättet med objektsform (*mig*) efter *än* kan motiveras med att *än* här används som en preposition.

I *Frågelådans* svar legitimeras bägge formerna som regelenliga (”korrekta”). Därtill knyter ”Idag” samman den opersonliga regeln med en samtidsförankrad sedvane-auktoritet, men utöver denna hänvisning förankras inte den opersonliga regeln i någon röst. Den regelliknande auktoriteten (”korrekt”) formuleras vidare som ett faktum snarare än som en värdering (”är” istället för t.ex. *anses*), vilket bidrar till att regeln framstår som en objektiv och obestridlig snarare än som en normöverens-kommelse (jfr Holmberg 2011s. 108).

I den efterföljande meningen underbyggs dock den opersonliga regeln med en konformitetslegitimering: formerna ”har stor spridning”, det vill säga de används av många. Den ’objektiva’ regeln förankras på så vis i konformitet, och det går att spåra

en kodifierande logik och gränsdragningsprincip som förutsätter att det som är vanligt är det som är korrekt. Tillsammans med (7)–(9) indikerar alltså detta exempel att de opersonliga regler som språkrådgivningen anför baseras på en diskurs om sedvana, enligt logiken 'det som är korrekt är vad de flesta gör och tycker'. Mellan raderna går det på så vis att läsa in en brukarkonformitet som dold deltagare i "anses", och som således bedömer att "båda varianterna" är "korrekta".

Detta styrningsmönster öppnar, på ett hypotetiskt plan, för att språkbrukares användning och perceptioner har möjlighet att fungera som gränsdragningar kring vad som är korrekt språk och passande stil. Om tillräckligt många brukare använder ett visst uttryckssätt eller uppfattar en viss språklig varietet som korrekt, alternativt associerar den med en viss stilnivå, då "blir" den korrekt eller stilistiskt eftersträvansvärd. Men genom gränser dras med hänvisning till vad som är "korrekt" och "vanlig stil", impliceras det språk som s.a.s. befinner sig på andra sidan gränsen som 'inkorrekt' och 'ovanligt'. Därmed begränsas språkbrukarnas utrymme att etablera nya eller alternativa gränsdragningar, det vill säga på ett liknande sätt som identifierades i det föregående resultatavsnittet. Kodifieringen av språkliga normer bygger nämligen på en rättfärdigande logik om att det som 'är' också är det som 'bör vara', och analysen indikerar att det som 'är' associeras med vanlig sakprosa.

Samma styrningsmönster och gränsdragningsprincip spåras i nästa exempel, där en variant som "kan uppfattas som mer vardagligt [sic] och ibland talspråklig" markeras som undantag från normkällan. Frågan handlar om bestämdhet.

(9) FRÅGA: Vilken regel avgör när man har bestämd respektive obestämd form på ett substantiv som sedan har ett relativpronomen som syftar tillbaka på?
Exempel: Han pekade på de taggiga, lila bollar som täckte klipporna.
Alternativet är: Han pekade på de taggiga, lila bollarna som täckte klipporna.

SVAR: Båda går bra. Varianten med *de* + bestämd form kan uppfattas som mer vardagligt [sic] och ibland talspråklig.

I svaret legitimeras inledningsvis båda skrivsätten med hänvisning till opersonlig auktoritet: de går båda "bra", det vill säga de är 'godkända'. Därefter värderar perceptionsverbet "uppfattas" "*de* + bestämd form" som "mer vardagligt och ibland talspråklig". Hjälpverbet "kan" och satsadverbialet "ibland" modaliserar uppfattningen med låg grad av vanlighet (Holmberg & Karlsson 2006), varmed värderingen underbyggs med hänvisning till en vag och partiell konformitet.

Det faktum att det är "varianten *de* + bestämd form" (och inte *de* + obestämd form) som görs till föremål för värderingen antyder att det talspråkliga och vardagliga representeras som det markerade normbrottet, samtidigt som icke-vardagligt skriftspråk förutsätts som omarkerad norm. På så vis implicerar rådgivningen även att varieteten som evalueras som talspråklig och vardaglig bör undvikas i offentliga och

skriftspråkliga sammanhang, men inte att det omvända förhållandet råder. Iakttagelsen ger med andra ord en fingervisning om vilket språk som rådgivningen identifierar som normkälla, vilket givetvis måste förstås i ljuset av att Språkrådet i första hand har i uppdrag att normera offentligt språk.

Liknande former av legitimerande perceptioner har en framträdande funktion i språkrådgivningen. Utöver att realiseras med hänvisning till hur saker och ting ”uppfattas” och ”betraktas”, prioriteras även konstruktioner av typen ”är att betrakta som…” vilket exemplifieras nedan. Sådana konstruktioner representerar evaluerande perceptioner som sanningar snarare än som värderingar genom att inte förankra värderingen i någon upplevare. Tendensen exemplifieras med (12), där transitivt bruk av verbet *växa* delegitimeras med hänvisning till att det ”är att betrakta som yrkesjargong”.

(10) Enligt alla ordböcker och grammatikor konstrueras ”växa” intransitivt, dvs. utan objekt som i ”trädet växer”. Men nu har det i vissa kretsar tydligen börjat användas också transitivt: *att växa företaget*. Det är att betrakta som yrkesjargong. Normalt säger man att man vill få företaget att växa.

I svarets inledning legitimeras användning av *växa* som intransitivt verb med hänvisning till de opersonliga auktoriteterna ”alla ordböcker och grammatikor”. Därpå delegitimeras transitivt bruk av *växa* som ett icke-konformt beteende: det är en användning som förekommer i ”vissa kretsar”, samtidigt som ”tydligen” evaluerar dessa kretsars bruk negativt och som i strid med förväntan på hur *växa* borde användas (enligt ordböcker och grammatikor). Därefter *definieras* detta språkbruk som ”yrkesjargong”. Definition är en typ av rationalisering som artikulerar sanningar om ”the way things are” (van Leeuwen, 2008 s. 116): ett uttrycksätt delegitimeras med en sanning om dess stilvärde, och språkrådgivaren positionerar sig som en förmedlare av sanningar snarare än av (egna eller andras) värderingar.

Den aktuella definitionen i (12) avslutas med en evaluering av hur det konforma bruket ser ut: ”normalt säger man”. Den aktuella yrkesjargongen impliceras på så vis som ’onormal’ och ’ovanlig’, och evalueras därigenom som ett icke önskvärt uttryckssätt. Med andra ord begränsar språkrådgivaren språklig förändring i sitt svar: det bruk som inte överensstämmer med det konforma bruk som ’är’ är heller inte önskvärt.

På ett liknande sätt, men i ett annat mejl, delegitimeras användning av *sen* som alternativ till *sedan* med definitionen ”***sen* är att betrakta som vardaglig och ibland kan** [sic] **uppfattas som talspråklig**”. En stilevaluering representeras alltså som en sanning snarare än som en värdering, varigenom språkrådgivaren positionerar sig som neutral. I det aktuella mejlet kompletterar språkrådgivaren sitt svar med följande citat från *Frågelådan*:

(11) De talspråkliga formerna *sån*, *sånt*, *såna*, *nån*, *nåt* och *sen* kan användas i skrift, framför allt om man vill spegla ett talat språk. I andra fall används vanligen formerna *sådan*, *sådant*, *sådana*, *någon*, *något* och *sedan*. Vissa av formerna, som *sen*, *sån*, *sånt*, *nåt*, *nån* börjar så smått etablerade sig i t.ex. tidningsprosa, medan andra, som *nåra*, fortfarande har mer karaktär av talspråksformer. Här kan man alltså spåra en förändring.

I det citerade svaret definieras *sån, sånt* etc. som talspråkliga, men det sker på ett presupponerande sätt. Nominalgruppen ”De talspråkliga formerna” implicerar nämligen den deklarativa betydelsen ’formerna x y z är att betrakta som/ är/ uppfattas/ talspråkliga’. Genom att inte representeras som en sats kommuniceras dessa former dock som förgivettaget talspråkliga; de ’är’ talspråkigliga.

Därpå åberopas en konform (men återigen passiverad) brukskonformitet (”används vanligen”) för att legitimera *sådan*, *sådant*, etc. i ” andra fall”, det vill säga sådana fall då språkanvändaren inte vill spegla talat språk. Liksom i analysen av (11) går det att se hur ”talspråkliga former” representeras som det markerade normbrottet, medan formella och skriftspråkliga sammanhang normeras som omarkerad språkanvändning. Den varietet som inte associeras med talspråklighet rationaliseras inte heller som ett medel för att *spegla* skriftspråk. Skriftspråkligt skriftspråk kodifieras på så vis som normkälla och som det perspektiv utifrån vilket det språkideologiska gränsdragningsarbetet utförs.

Med detta resultatavsnitt har jag visar hur språkrådgivarna på olika sätt legitimerar språkliga uttryckssätt med hänvisningar till konformitetsperceptioner. Samtidigt har analysen visat hur språkrådgivarna positionerar sig själva som neutrala genom att dels förankra evalueringarna i en slags vanlig och samtida sakprosakonformitet, dels genom att kommunicera värdeomdömen som kodifierade regler och rationella sanningar. Wojahn (2015a s. 244) konstaterar att den offentliga svenska språkrådgivningen ofta intar en expertposition, men detta tycks inte vara fallet i den vardagliga Twitter- och mejlbaserade rådgivningen. Snarare har jag visat hur språkrådgivarnas expertposition kännetecknas av diskursiv neutralitet och som uttolkare av den samtida sakprosakonformitetens åsikter och viljor. Som påpekades inledningsvis menar Westman (2001[1985]) att språkvård måste vara värderande, men på en diskursiv nivå avstår alltså språkrådgivarna från att positionera sig själva som värderande. I stället lägger de värderingar i munnen på en vanlig och skriftspråklig sakprosakonformitet, och använder dessa konforma perceptioner som normkälla för att avgränsa vad som är korrekt och godtagbar svenska.

Många av de åberopade perceptionerna aktualiserar evaluering i termer av stil, och ett påtagligt resultat är hur offentligt sakprosa identifieras som normkälla för gränsdragningarna. Genom denna normalisering impliceras samtidigt motsatsen – privat och talspråklig stil – som onormal, ovanlig och avvikande. Som påpekats hänger detta givetvis ihop med att Språkrådets uppdrag är att normera offentligt språk. Den rättfärdigande logiken markerar emellertid privat och icke-officiellt språk som

normbrott i offentliga textsammanhang, och att ’ovanliga’ och ’onormala’ varieteter behöver anpassas till det ’normala’ och ’vanliga’, men inte vice versa.

Dessa stilorienterade gränsdragningar indikerar att språkrådgivningen utgår från att det finns kommunikativa sammanhang som *är* på det ena eller andra sättet, och att språkanvändning bör anpassas efter dessa. På så vis pekar analysen mot att språkrådgivningen utgår från tydliga dikotomier som s.a.s. finns ”därute”, och att språkanvändare måste anpassa sitt språk efter dessa. Detta mönster vittnar delvis om ”störningsfrihet” som princip för språkrådgivningen, men indikerar även en instrumentell språksyn och att språklig variation ska anpassas efter stilistiskt sammanhang. Språkbrukarnas val av varietet tillerkänns alltså inte inflytande över ett visst sammanhangs stilkonnotationer; ett sammanhang ’är’ offentligt eller privat, och detta sammanhangs stilkonnotationer kan eller ska inte förändras genom språkbruk.

Frågan om förändring lyfts även i nästa resultatavsnitt, som fokuserar på hur etablering anförs i legitimerande syfte.

Etablerat bruk som auktoritet

I detta avslutande resultatavsnitt lyfter jag ett tredje styrningsmönster som ansluter till iakttagelserna i de två föregående avsnitten. Mönstret handlar om hur språkbruk legitimeras genom att representeras som ”etablerat”. När något legitimeras med hänvisning till etablering besvaras varför-frågan med betydelsen ’detta är något som många människor gör/ på detta sätt har många gjort under en lång tid’. Denna betydelse går även att spåra i processkärnan *etablera*: någon eller några upprättar eller inrättar något stadigvarande genom användning över tid (jfr NE, uppslagsord *etablera*). Hänvisning till etablering aktualiserar således två typer av sedvaneauktoritet: dels tradition, som hänvisar till ’vad vi alltid gjort’, dels konformitet, som hänvisar till vad ’alla/ de flesta gör’ (van Leeuwen 2008 s. 108). Detta sätt att legitimera innebär med andra ord att rättfärdiga det som ’bör’ med hänvisning till det som ’är och har varit för de flesta över en tid’. Den följande analysen fokuserar gränsdragningar i fråga om vilka sammanhang som erkänns som norm för etablering, och vilka som inte gör det.

Strategin används ofta för att legitimera råd i fråga om översättning och engelska låneord. I (14) besvaras en tweet som undrar om ”visselblåsare” verkligen är en ”korrekt version av wisselblower?”.

(12) Ja, ”visselblåsare” är den form som etablerats på svenska, även ”visslare”. Båda står med i nya upplagan av SAOL.

I exemplet legitimeras ”visselblåsare” som svenskt alternativt till ”wisselblower” genom att representeras som ”den form som etablerats på svenska”. Genom bruk av perfekt i passiv, ”[har] etablerats”, betonas en diakron etableringsprocess och således ett konformt traditionellt bruk: *visselblåsare* överensstämmer med hur en passiv konformitet använt språket under en längre sammanhängande tidsperiod. I exemplets avslutning hänvisar språkrådgivaren även till den opersonliga auktoriteten ”SAOL”, det vill säga Svenska Akademiens Ordlista. I en annan tweet undrar en frågeställare explicit om ”gå för det” är ”etablerat och ok”? Språkrådgivaren ramar in frågan som en översättningsfråga i sitt svar:

(13) Låter som direktöversatt lån: eng. ”to go for it”. Inte etablerat nog för formell stil, men begripligt för de flesta.

I exemplets andra mening drar språkrådgivaren en tydlig gräns genom att delegitimera ”gå för det” som ”inte etablerat nog”, det vill säga som ett bruk utan tradition och konform förankring. Samtidigt delegitimeras bruket endast ”för formell stil” och värderas som ”begripligt för de flesta”. Bruket representeras alltså inte som legitimt ur traditions- och etableringshänsyn, men godtagbart ur ett konformt begriplighetsperspektiv.

Genom de strategier som används i (15) låter språkrådgivaren förstå att etablering sker i informella sammanhang, eftersom det aktuella uttrycket inte är etablerat ”nog” för formella sammanhang. Uttrycket har alltså potential att etableras för användning i formell stil, samtidigt som användning av uttrycket delegitimeras i sådana sammanhang. Enligt denna logik tillerkänns sammanhang präglade av informell stil mandat att etablera nya uttryck, medan innovation och gränsförskjutningar avråds från i formella sammanhang.

Samma styrningsmönster åskådliggörs även i nästa exempel, där språkrådgivaren ger råd i fråga om val mellan Powerpoint-*slides* och Powerpoint-*bilder*.

(14) Det vi rekommenderar är att du använder ”bild” i stället för ”slide”. Det är tämligen etablerat. Det är inte bara för att undvika engelska ord som vi föreslår ”bild”, det är också så som du konstaterar att det inte är helt självklart hur man ska böja ”slide”. Det beror på att det inlånade ordet slutar på ett stumt *e*. Det finns liknande fall där man föreslagit försvenskad stavning: tape > tejp, skate > skejt, rave > rejv. Men att skriva slajd i en formell text är antagligen lite väl modigt när det inte är etablerat.

Inledningsvis hänvisar språkrådgivaren till ”vi”, som syftar på Språkrådet och deras expertförankrade auktoritet. Språkrådgivaren träder alltså fram med sin egen expertposition, men till skillnad från till exempel (11) och (12) artikuleras ingen evaluering. Den vi-förankrade rekommendationen underbyggs genom att användning av *bild* (”Det”) legitimeras som ”tämligen etablerat”, det vill säga med hänvisning till tradition och konformitet. Språkrådgivaren positionerar sig på så vis som neutralt

rådgivande. Därpå följer ett resonemang om möjligheten att inkorporera ordet i svenskans grammatik.

Avslutningsvis upprättar språkrådgivaren en gräns för användning av ”slajd i formell text” genom att evaluera det som ”lite väl modigt när det inte är etablerat”. Att vara *modig* konnoterar i de flesta fall något positivt, men genom satsadverbialet ”lite väl” evalueras användning av *slajd* i formella sammanhang negativt. Språkrådgivaren preciserar inte vad ett sådant övermod skulle riskera, men avslutningsvis klargörs att detta övermod beror på att uttrycket ”inte är etablerat”. Användning av *slajd* delegitimeras alltså med hänvisning till frånvaro av tradition och konformitet. Denna gränsdragning tillerkänner formella sammanhang marginellt utrymme att bidra till etablering av (användning av) ett nytt ord, men i likhet med (15) impliceras att etablering sker i andra sammanhang är formella. Återigen ser vi alltså hur språkrådgivningen legitimerar det som ’bör’ med hänvisning till det som ’(inte) är’, samtidigt som informella sammanhang tillerkänns ett implicit mandat att forma det som ’kan bli’.

Att icke-etablering åberopas i delegitimerande syfte exemplifieras även med det avslutande exemplet, som är en översättningsfråga:

(15) FRÅGA: Om jag vill säga att någon har två kroppar, kan jag använda orden ”tvekorporal”, ”dubbelkroppslig”, eller har ni några andra förslag? Och är det korrekt att säga tvekorporal? Innebär det att äga två kroppar?

SVAR: Ordet är inte etablerat på svenska. Däremot förekommer ”bicoorporeal” på engelska, exempelvis för att beskriva stjärntecken som har två kroppar. Jag får ett antal träffar när jag googlar på ”tvåkroppslig”.

Det går inte att säga om ”bikorporeal” eller ”tvåkorporeal” är korrekt eftersom det är helt oetablerat. Du får helt enkelt ävlja [sic] någon som du tycker passar i ditt sammanhang och förklara innebörden för läsaren.

I svaret placeras användning av *tvekorporeal* utanför det normenligas gräns med hänvisning till ett slags icke-auktoritet: ordet är oetablerat och språkrådgivaren avstår därför explicit från att kodifiera orden som korrekta eller ej (språkrådgivaren kommenterar dock en annan form än den frågeställaren aktualiserar). Exemplet tydliggör med andra ord hur språkrådgivningens gränsdragning kring vad som är korrekt, normalt etc. fordrar något slags diskurs om tradition och konformitet. Utan någon tillgänglig sedvana att luta sig mot avstår språkrådgivaren därför från att formulera en opersonlig auktoritetslegitimering.

Iakttagelserna i detta avsnitt ansluter på så vis till föregående avsnitt: gränsdragningar artikuleras på olika sätt med hänvisning till hur språket ’ser ut’ och ’är’ och opersonliga och regelliknande auktoriteter som anger vad som är korrekt och ’bör vara’ artikuleras med tradition och konformitet som huvudsaklig normkälla.

Att så är fallet blir extra tydligt i (17). Där avstår språkrådgivaren från att artikulera någon opersonlig auktoritetslegitimering eftersom det inte finns något etablerat bruk att motivera regeln och gränsdragningen med. Som analyserna visar är det i först hand sedvana i formella sammanhang som språkrådgivarna tillerkänner legitimerande status, samtidigt som analysen visar att språkbrukare avskrivs mandat att etablera nya uttryckssätt i formella sammanhang.

Denna iakttagelse ansluter till slutsatserna i de två föregående avsnitten. Å ena sidan tillerkänns bruket i form av ”formell”, ”vanlig” och ”normal” sakprosa normstatus, vilket låter sig förklaras av att Språkrådets instruktion är att normera offentligt språk. Men genom att det bruk som ’är’ anges som gränsmarkör för vilket bruk som är korrekt och regelenligt, begränsas språkbrukarnas utrymme att påverka bruket. Uttryckt annorlunda tillskrivs språkbrukarna ansvar för att tradera en språklig norm genom sin språkanvändning, men däremot inte att utveckla, förändra och påverka bruket i linje med något som inte etablerat, konformt eller traditionsenligt.

Det aktuella avsnittet har även visat hur informella sammanhang tillskrivs utrymme att påverka gränserna för vad som är normenligt språk, samtidigt som det är etablering i formella sammanhang som tillerkänns normstatus. Det förefaller alltså som att innovation och utveckling även i informella sammanhang begränsas genom att vanlig, normal och formell sakprosa kodifieras som norm för vad som är korrekt och stilistiskt eftersträvansvärt.

Avslutande diskussion

I detta avslutande avsnitt återvänder jag till frågorna om hur Språkrådet utövar sin statligt sanktionerade makt i det vardagliga rådgivningsarbetet, hur metadiskursiva råd och gränsdragningar legitimeras i rådgivningen, samt huruvida råden och regleringarna kan förändras inom rådgivningens legitimerande logik.

Analysen har visat hur språkrådgivningen utövar sin statligt sanktionerade makt genom att dra gränser för normal och normenlig svenska utifrån en diskursivt neutral position. Denna position intas när språkrådgivarna låter ett passivt och konformt brukarkollektiv företräda värderingar, men även när de träder fram med som ett explicit rådgivande ”vi”. Det rådgivande vi:et legitimerar råd och rekommendationer utifrån en representerad beskrivning av bruket enligt logiken ’det bruk som *är* är det bruk som *bör*’. Språkrådgivningen intar på så vis en diskursivt ’icke-ideologisk’ position genom att legitimera med hänvisning till neutral deskription. Denna legitimerande logik och gränsdragningsprincip utgår från och reproducerar en i första hand avspeglande och konserverande språksyn. Mot bakgrund av att rådgivningen reproducerar en konserverande språksyn torde svaret på frågan om regleringarna kan förändras bli ”mycket sällan”.

Denna iakttagelse får relevans i ljuset av Språkrådets uppdrag att bedriva språkrådgivning på vetenskaplig grund (Svensk författningssamling 2007:1181). I ljuset av vetenskapliga insikter om att språkvård alltid är ideologisk och värderande (Cooper 1989, Vikør 1994, Westman 2001 [1969–1999]), Teleman 2002, Coupland & Jaworski 2004, Lind Palicki 2015), blir det motiverat att kritisera språkrådgivningen för att osynliggöra ideologin i den egna verksamheten. Det torde ligga i språkvårdens intresse att lyfta frågan om vilken vetenskaplig grund som tillåts prägla det vardagliga språkrådgivningsarbetet såväl som att explicitgöra den rådgivningsverksamhetens värderande språksyn.

Analysen har även ringat in hur regleringar rättfärdigas med hänvisning till bruk och brukare samt den legitimerande logik som ligger till grund för kodifieringen av normer. ”Vanlig”, ”formell” och ”normal” sakprosa representeras som konform normkälla. Språkrådgivarna drar normerande gränser genom att rekontextualisera denna konformitet som opersonliga auktoriteter i form av bland annat grundregler och principer och yttranden om vad som är korrekt och stilistiskt eftersträvansvärt. Denna rekontextualisering fungerar som en kodifiering av bruksautonoma normer, som anger vad som är korrekt och regelenligt. Språkrådgivningens legitimerande logik utgår alltså från att språkliga normer finns i (deskriptionen av) bruket. Samtidigt finns en cirkelliknande premiss och inkonsekvens i denna logik: genom att konformt bruk kodifieras som autonoma regler och principer, det vill säga opersonliga auktoriteter, avskrivs enskilda brukares inflytande över bruket. I språkrådgivningens gränsdragningsarbete tillskrivs alltså bruket status som normkälla, men däremot inte brukarna, och på så vis representeras bruk och brukare som åtskilda enheter. I denna kodifieringsprocess – där representationer av konformitet och sedvana fungerar som underlag för kodifiering av normer – är det som nämnts huvudsakligen sedvana hos ”formell stil” och ”vanlig” och ”normal” sakprosa som tillskrivs normstatus. Samtidigt har analysen visat att denna normkälla inte tillerkänns mandat att etablera nya uttryckssätt. I stället tillmäts sammanhang präglade av informell stil sådant utrymme, men sådana sammanhang tillskrivs alltså inte normstatus.

Iakttagelsen av hur formell, vanlig och normal sakprosa fungerar som normkälla i rådgivningens vardagliga gränsdragningsarbete aktualiserar frågan om hur denna konformitet särskiljs och vilka källor som ligger till grund för den normerande deskriptionen. Vilket bruk konstituerar egentligen formell stil och normal sakprosa, det vill säga vilka kommunikativa sammanhang kodifieras som norm när Språkrådet bistår allmänheten med råd och direktiv för användning av svenskan? Enligt språkrådgivarna själva baseras deskriptionen huvudsakligen på medietextkorpusar, samtidigt som mediernas språk ofta förhåller sig till Språkrådet som en normauktoritet.[6] Kodifieringsprocessen och det rådgivande gränsdragningsarbetet tycks

[6] Muntlig kommunikation.

alltså bygga på en rekontextualisering som präglas av rundgång. Detta sätter fingret på att deskriptionen inte är neutral och aktualiserar forskningsfrågor om vilka språkgemenskaper som tillskrivs normstatus och huruvida mediespråk och mediernas språkvårdare sätter ramarna för Språkrådets kodifieringsarbete.

I Språkrådets uppdragsbeskrivning står bland annat att de ska ”följa tillämpningen av språklagen” (Svensk författningssamling 2007:1181), som bland annat anger att ”Det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och *utvecklas*” (Svensk författningssamling 2009:600, min kursiv). Språkrådet ska alltså främja utveckling av svenskan, men frågan är i vilken utsträckning det vardagliga rådgivningsarbetet främjar utveckling när gränsdragningarna för normal och normenlig svenska bygger på en rundgångsliknande rekontextualisering av språkliga normer.

Litteratur

Bornhöft, Malin, 2014: En kritisk diskursanalys av makt i Språkrådets frågelåda. Examensarbete från språkkonsultprogrammet. Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet.

Bylin, Maria, 2017: Den otidsenliga böjningen. I *HumaNetten nr 38*. S. 40–50.

Bylin, Maria, Lind Palicki, Lena & Karlsson, Susanna, 2015: Bör statlig språkvård vara språkaktivistisk? I: *Språk och* stil NF 25. S. 190–193.

Cooper, Robert L. 1989: *Language planning and social change*. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press.

Coupland, Nikolas & Jaworski, Adam, 2004: Sociolinguistic perspectives on metalanguage: Reflexivity, evaluation and ideology. I: *Metalanguage. Social and Ideological Perspectives*, red. av Adam Jaworski, Nikolas Coupland & Dariusz Galasinski. Berlin: de Gruyter. S. 15–52.

Engdahl, Elisabet, 2001: Valet av passivform i modern svenska. I: *Svenskans beskrivning 24.* Förhandlingar vid tjugofjärde sammankomsten för svenskan beskrivning, Linköping, 22–23 oktober 1999, red. av Linda Jönssons, Viveca Adelswärd, Ann Cederberg & Per A. Pettersson. Linköping: Linköping University Electronic Press.

Gustafsson, Anna, 2009: Pamfletter! En diskursiv praktik och dess strategier i tidig svensk politisk offentlighet. (*Lundastudier i nordisk språkvetenskap A. 66*.) Lund: Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.

Holmberg, Per, 2011: Texters interpersonella grammatik. I: *Funktionell textanalys*, red. av Per Holmberg, Anna-Malin Karlsson & Anderas Nord. Stockholm: Norstedts. S. 97–113.

Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin, 2006: *Grammatik med betydelse: en introduktion till funktionell grammatik*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Josephson, Olle, 2004: *Ju: ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige.* Stockholm: Norstedts ordbok

Josephson, Olle, 2015: Den svenska språkvårdens centralstyrning. I: *Språk och stil 25*. S. 186–189.

Karlander, David, Milani, Tommaso M. & Jonsson, Rickard, 2017: Gränsdragningar som språkideologisk praktik. I: *Varför språkvetenskap?: kunskapsintressen, studieobjekt och drivkrafter*, red. av David Håkansson & Anna-Malin Karlsson. Lund: Studentlitteratur. S. 237–254.

Ledin, Per, 2000: Veckopressens historia: del II. Lund: Institutionen för nordiska språk.

Ledin, Per & Machin, David, 2018: *Doing visual analysis. From theory to practice*. Thousand Oaks: Sage.

Lind Palicki, Lena, 2015: Principer och språksyn i språkvårdens diskussioner – exemplet samkönad. I: *Från social kategorisering till diskriminering. Fyra studier av språk och diskriminering och ett modellförslag*, red. av Mats Landqvist & Karin Milles. (Text- och samtalsstudier från Södertörns högskola. 4.) Huddinge: Södertörns högskola. S. 123–152.

Lind Palicki, Lena & Nord, Andreas, 2014: ”Ni ska skriva enkelt – det står i lagen”. Legitimeringar av klarspråk i en utbildning för myndighetsskribenter. I: Språk i undervisning. Rapport från ASLA:s vårsymposium Linköping 11–12 maj 2012, red. av Christina Rosén, Per Simfors & Ann-Kari Sundberg. (ASLA:s skriftserie. 24.) S. 37–47.

Milles, Karin, 2008: *Jämställt språk: en handbok i att skriva och tala jämställt.* 1Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Molde, Bertil, 1979: Principer för Svenska språknämndens rådgivningsarbete. I: *Sprog i Norden. Årsskrift for de nordiske sprognævn og nordisk sprogsekretariat.* S. 17–21.

Noreen, Adolf, 1885: Om språkriktighet. *Nordisk tidskrift*: Stockholm.

Norén, Kerstin, 2003: Rec. av Hultman, Tor G. Svenska Akademiens språklära. I: *Språk och stil NF 13*. S. 190–197.

NE, Nationalencyklopedin.

SAG = Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik, 1999: *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.

Seiler Brylla, Charlotta, Westberg, Gustav & Wojahn, Daniel, 2018: C som i kritik. Kritiska perspektiv inom text- och diskursstudier, I: *Kritiska text- och diskursstudier*, red. av Daniel Wojahn, Charlotta Seiler Brylla & Gustav Westberg (Text- och samtalsstudier från Södertörns högskola 6) Huddinge: Södertörns högskola. S. 9–36.

Silversten, Michael, 1979: Language structure and linguistic ideology. I: *The Elements: A Parasession on Linguistic Units and Levels*, red. av Paul R. Cline. Chicago: Chicago Linguistics Society. S. 193-247.

Språkriktighetsboken, 2005. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Språkrådets uttolkning av språklagen, 2010.

Språkvård och språkpolitik: Svenska språknämndens forskningskonferens i Saltsjöbaden 2008, 2010 *Stockholm: Norstedt.*

Svensk författningssamling 2007:1181: Förordning med instruktion för Institutet för språk och folkminnen. Utfärdad 22 november 2007.

Svensk författningssamling 2009:600: Språklag. Utfärdad 28 maj 2009.

Svenska skrivregler, 2017, red av Ola Karlsson: Stockolm: Liber.

Teleman, Ulf, 1979: *Språkrätt. Om skolans språknormer och samhällets.* Lund: Liber.

Teleman, Ulf, 1991: Om normföreställningarna födelse. I: *Studier i svensk språkhistoria 2.* Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. S. 214–229.

Teleman, Ulf, 2002: *Ära, rikedom och reda. Svensk språkvård och språkpolitik under äldre nyare tid*. Stockholm: Norstedts ordbok.

Telemans, Ulf, 2003: *Tradis och funkis: svensk språkvård och språkpolitik efter 1800.* Stockholm: Norstedts ordbok.

Van Leeuwen, Theo, 2005: *Introducing Social Semiotics*. London: Routledge.

Van Leeuwen, Theo, 2008: *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis.* New York: Oxford University Press.

Westberg, Gustav, 2016: Legitimerade föräldraskap 1870–2010: En diskurshistorisk undersökning. (*Stockholm Studies in Scandinavian Philology. N*. S. 61). Stockholm: Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet.

Westman, Margareta, 2001 [1969–1999]): Språkets myller. *Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 85*. Stockholm: Svenska språknämnden och Norstedts Ordbok.

Vikør, Lars S., 1994: *Språkplanlegging: prinsipp og praksis*. Oslo: Novus.

Wodak, Ruth & Michael Meyer, 2016: Critical discourse studies. History, agenda, theory and methodology. I: Ruth Wodak & Michael Meyer (red.), *Methods of Critical Discourse Studies*. Los Angeles, London, New Dehli, Singapore & Washington DC: SAGE. S. 1–22.

Wojahn, Daniel, 2015a: Språkaktivism. Diskussioner om feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015. (*Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 92/Södertörn Doctoral Dissertations 108*.) Uppsala: Uppsala universitet.

Wojahn, Daniel, 2015b: Språkaktivism, språkvård och språksyn. Respons till Olle Josephson samt Maria Bylin, Lena Lind Palicki & Susanna Karlsson. I *Språk och stil* NF 25. S. 194–201.